

Avaruusromu - avaruussympäristöongelma

Jussi Markkanen
EISCAT

SGO 9. 11. 2007

Avaruusaika oli 4.10. 2007 kestänyt 50 v.

Ongelma

Mikä menee ylös, ei tule takaisin alas
(ainakaan riittävän pian)

1

Tähän mennessä n. 4600
laukaisua kiertoradalle
(viime vuosina n. 60/vuosi),

Baikonur, 4.10.1957

2

joiden seurauksena kiertoradalle n. 30 000
"luettelokokoista" (>10 cm) kappaletta,

Sputnik 1
4.10.57- 4.1.58

3

joista n. 2/3 on tähän mennessä
pala(n)nut ilmakehään.

Avaruusromu eli (kierto-)rataromu

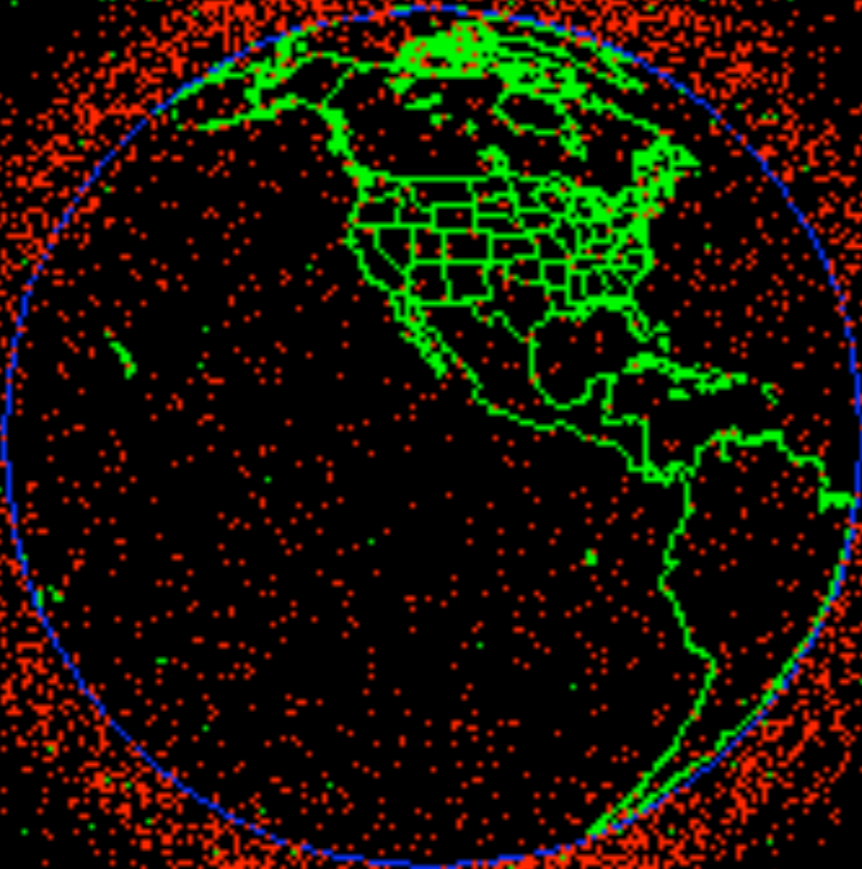
Avaruusromu

Kiertoradalla oleva aines, joka ei enää ole hyötykäytössä.

n. 12 000 luetto-
kokoista kappaletta,
joista n. 600
hyötykäytössä.

Dec-1997

Maailmanlaajuinen ympäristöongelma

GOOGLE, englannin-
kielinen haku:

Ydinjäte

25×10^6

Avaruusromu

2×10^6

Otsoniaukko

1.7×10^6

“Vaivaiset 50 vuotta sitten [ylhäällä] oli vain koskematon, pikimusta avaruus,

mutta nyt siellä on sotkuisempaa kuin opiskelijäkämpässä.”

Chris Kemp, CityBeat, Jun 2001

Romu sapettaa monia :-)

Pakoon päästettiin kolme astronauttia, vetävät avaruusasut päälleen ja säntäävät suin päin lähdössä olevaan avaruuskapseliin...

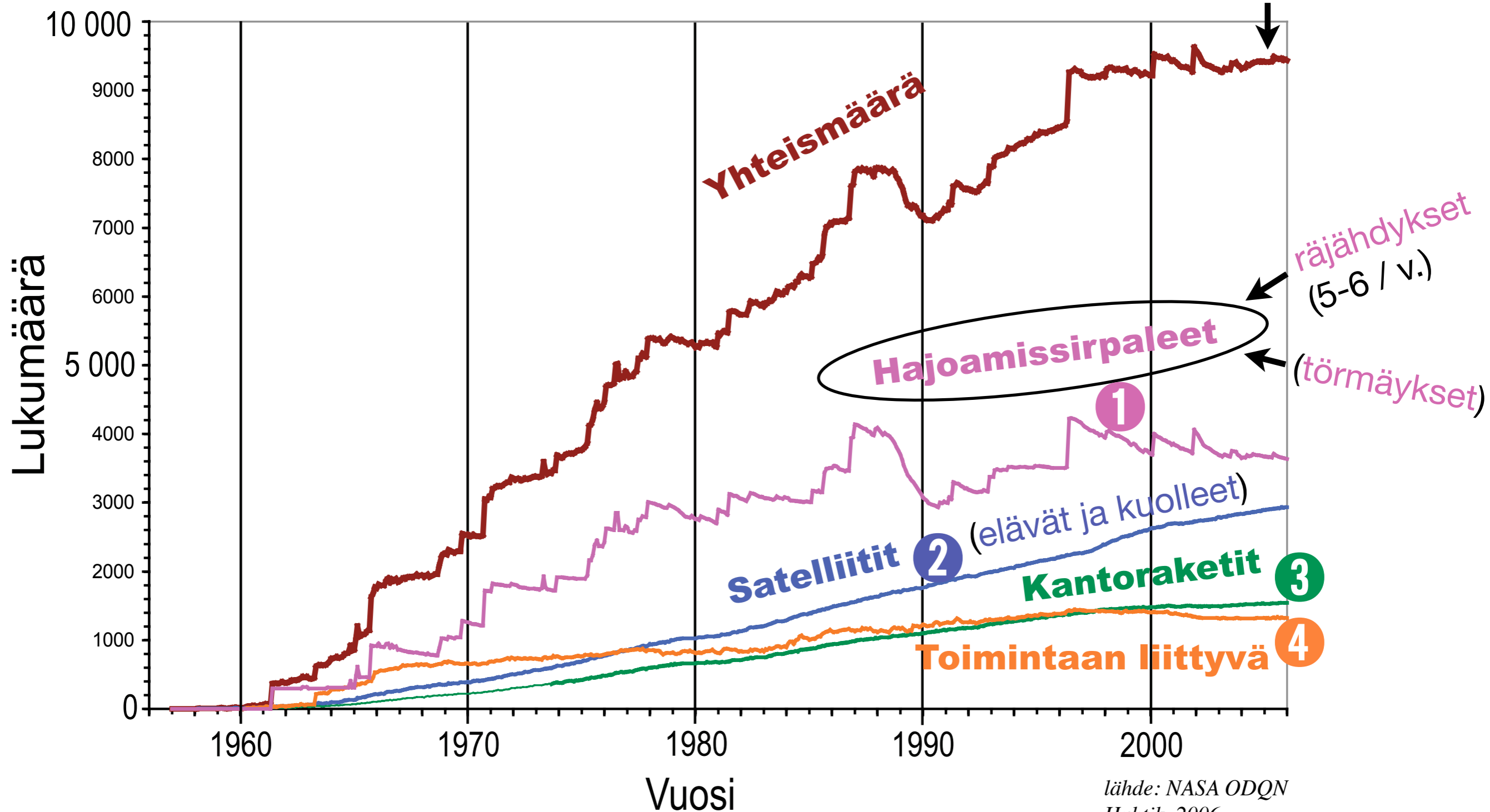
Mikä määrä avaruusromua! Maisema on pilalla!

Minua kiinnostaa enemmän, mikä tuo edessä oleva möhkäle on.

Hmm! Se näyttää aivan tahkojuustolta.

Luettelokaman tyypit ja määrän kasvu

Kokonaismassa n. 5 000 tonnia.

50-vuotispäivänä kisaa johtaa ...

Ylös mennyttä, vaan ei alas tullutta

ORBITAL BOX SCORE

(as of 03 October 2007 as cataloged by
US SPACE SURVEILLANCE NETWORK)

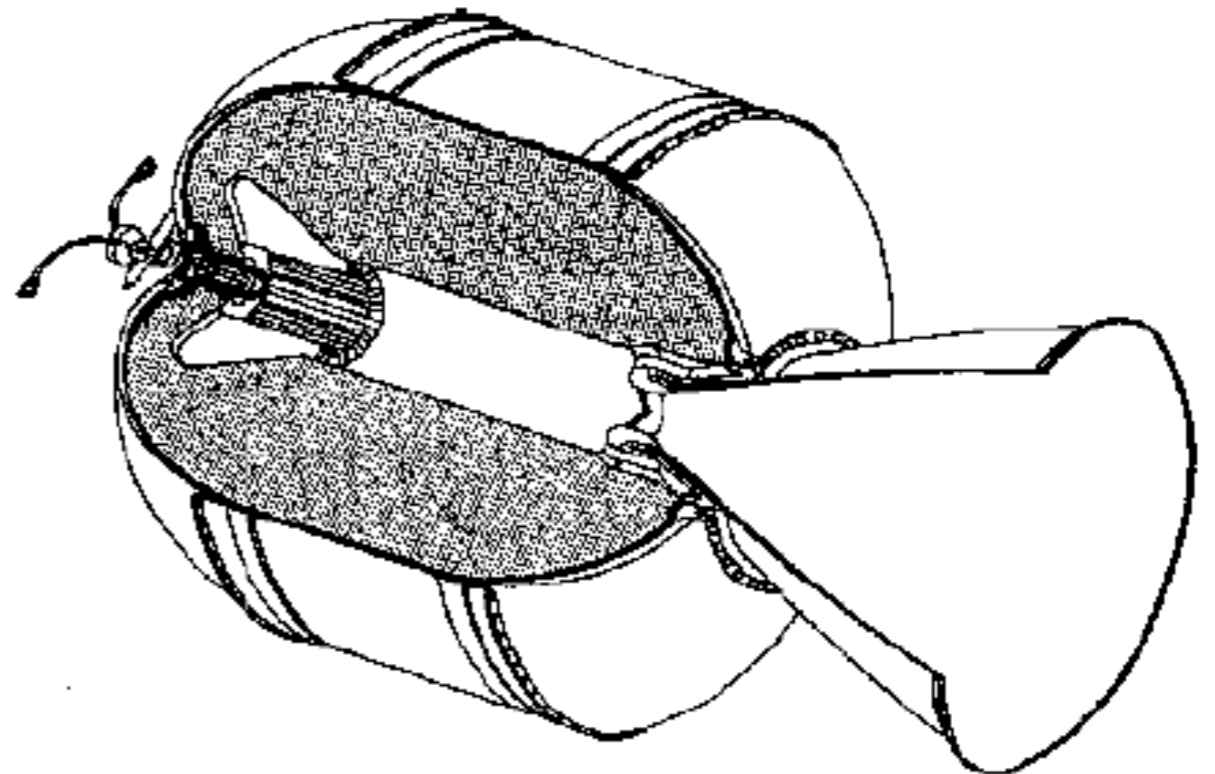
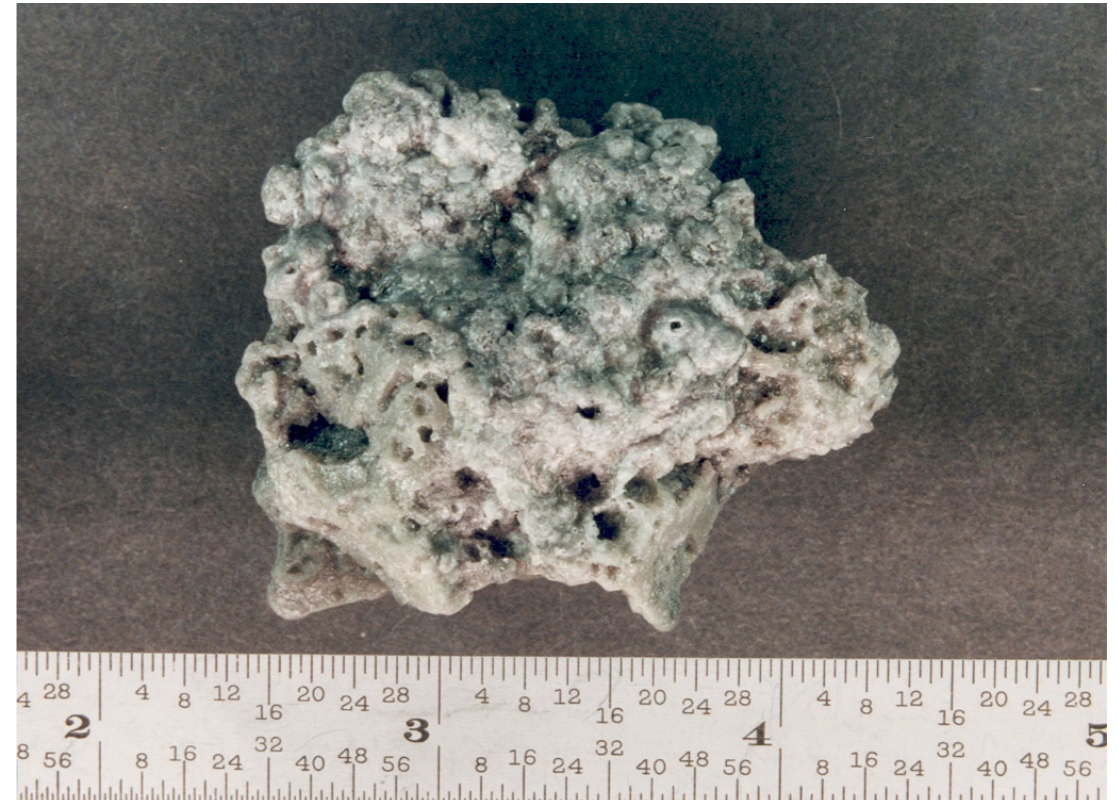
Country	Payloads	Rocket Bodies & Debris	Total
CHINA	63	2568	2631
CIS	1361	2949	4310
ESA	37	36	73
FRANCE	45	317	362
INDIA	34	107	141
JAPAN	102	70	172
US	1073	3115	4188
OTHER	386	88	474
TOTAL	3101	9250	12351

Lähde: NASA:n ODQN,
Lokakuu 2007

<http://www.orbitaldebris.jsc.nasa.gov/newsletter/pdfs/ODQNv11i4.pdf>

Pikkuruomu: alumiinipöly ja -kuona

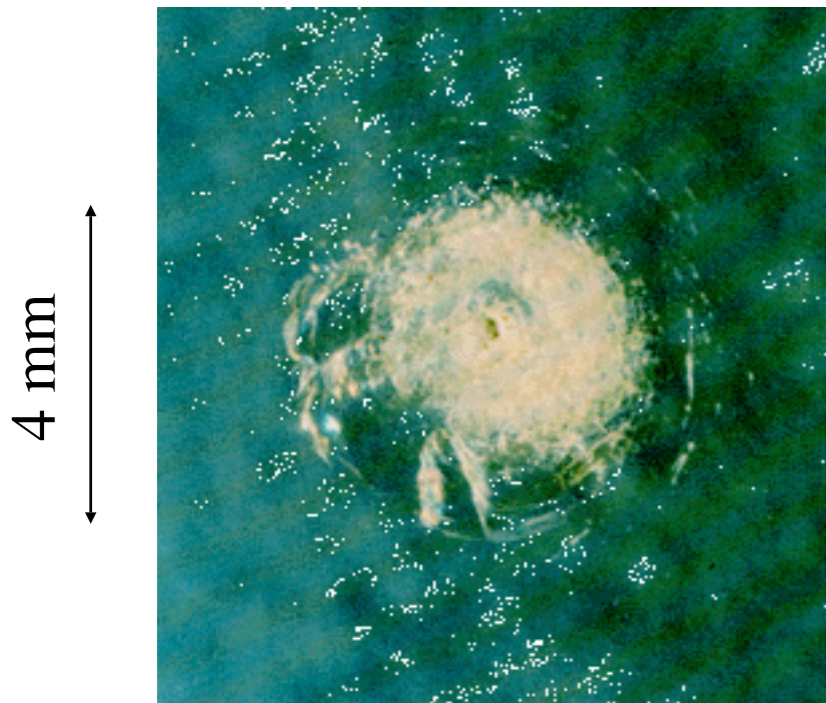
(kiinteää polttoainetta käyttävistä rakettimootoreista)

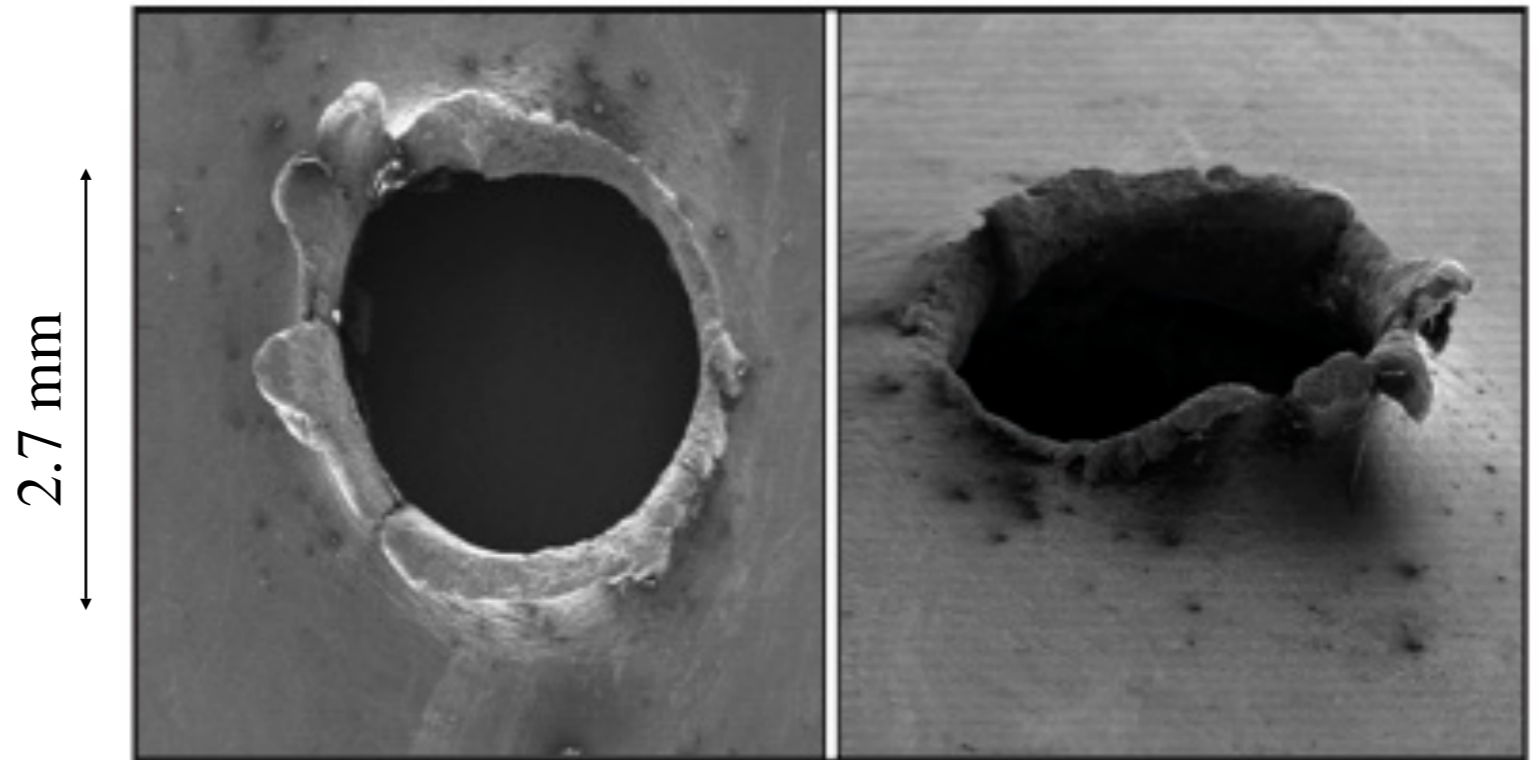
Pikkuromu: maalihitukset, piirilevyjen palaset, ...

Avaruussukkulan ikkuna

Syylinen:
maalihitunen (< 2 mm)

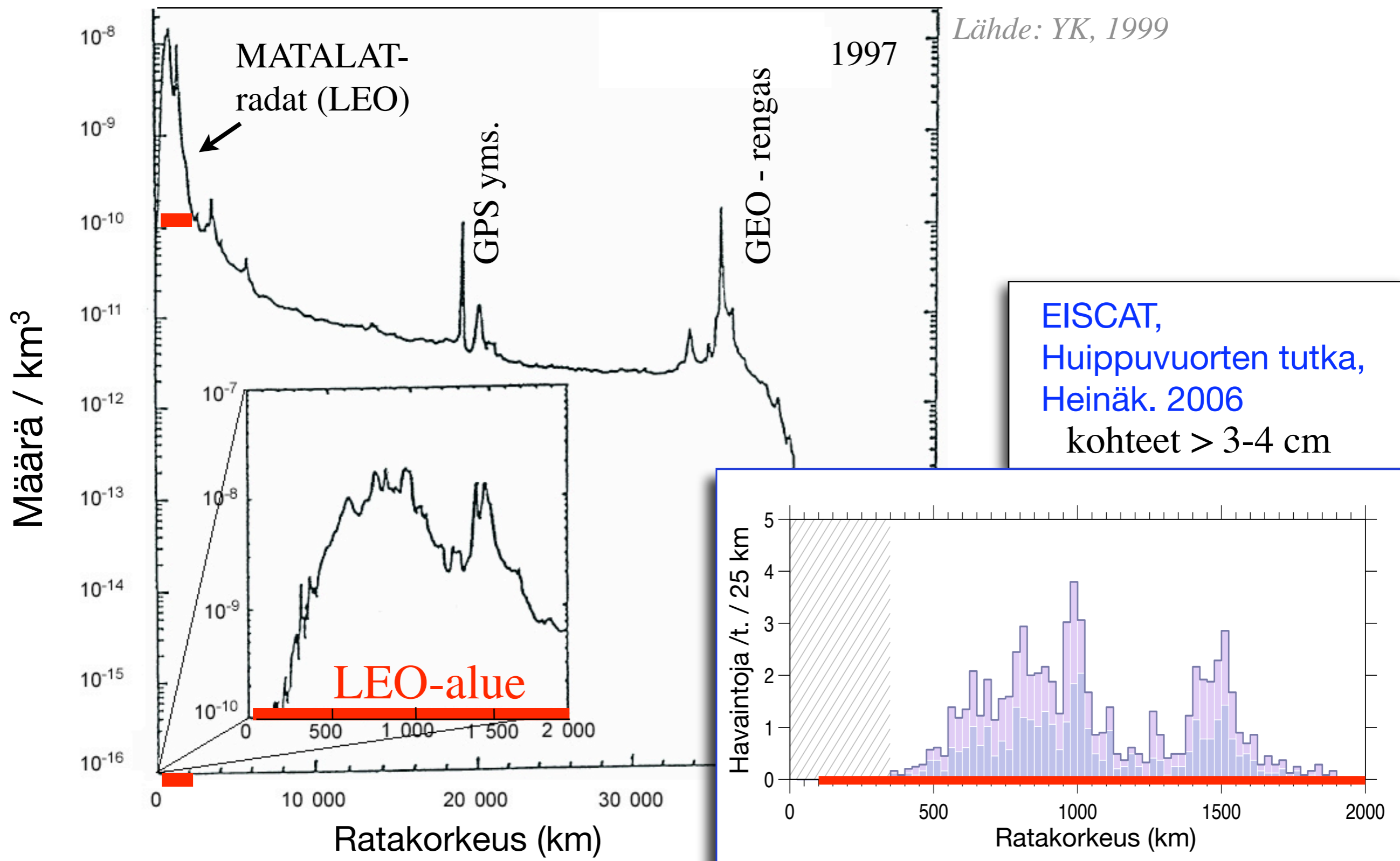
Avaruussukkulan rahtitilan luukku

Syylinen: Lasikuitujyvänen, 1.2 mm, 2 mg, nopeus 4 km/s.

*Lähde: NASA
ODQN,
Heinäk. 2007*

Luettelokohteiden (>10 cm) määrä eri korkeuksilla

Romuhitusia on aika harvassa ...

ESA:n avaruusromumallin ”MASTER 2001” mukaan yli 1 cm:n kokoisia romukappaleita, joita mallissa on kaikkiaan on n. 340 000 kpl, on eniten 800 km:n korkeudessa, mutta sielläkin vähemmän kuin yksi miljoonaa kuutiokilometriä kohti.

Millimetriluokan hiukkasia on n. 1000 kertaa tiheämmässä.

Ennustettu romuosumien välinen aika pallolle, jonka halkaisija on 3.5 m

Vaarallisin kokoluokka

Ratakorkeus	1 mm - 1 cm	1 cm - 10 cm	> 10 cm
500 km	10 - 100 v.	3 500 - 7 000 v.	150 000 v.
1,000 km	3 - 30 v.	700 - 1 400 v.	20 000 v.
1,500 km	7 - 70 v.	1 000 - 2 000 v.	30 000 v.

Lähde:
YK, 1999

mutta: romuhitu ↔ liike-energia-ase

7 km/s

70 km/h

Isolla hitusella
(vrt. LOSAT)
on hyvin paljon
energiaa

$$4g + 10 \text{ km/s} = 50 \text{ kcal}$$

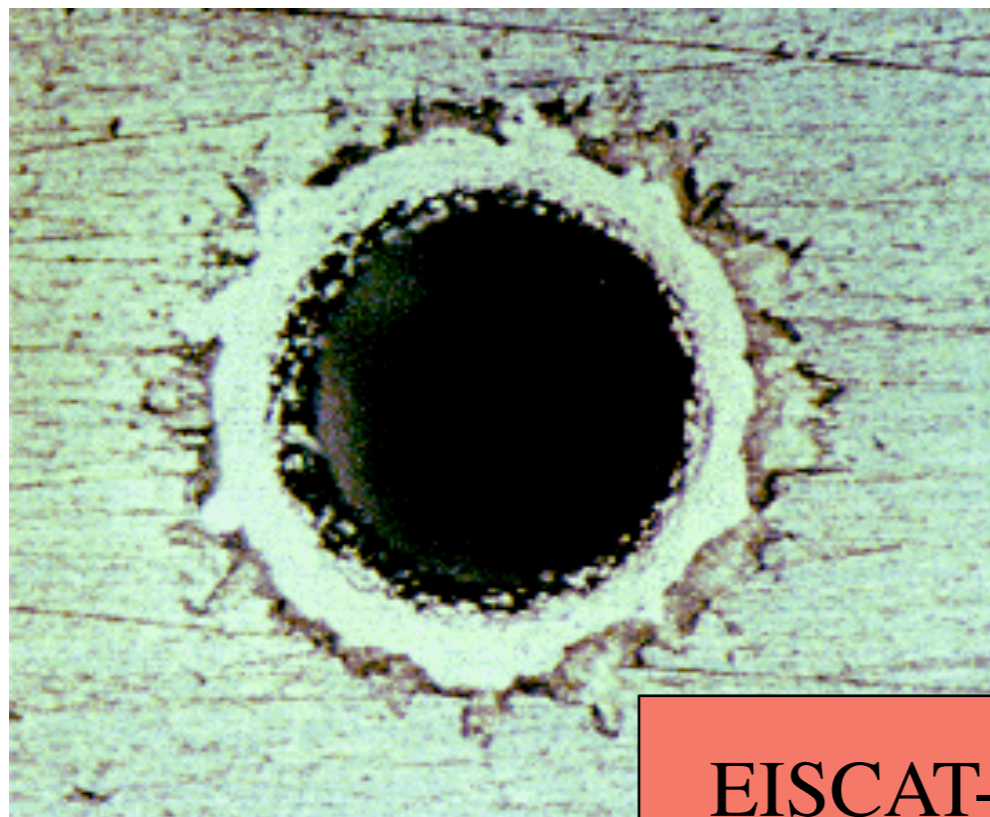
Tuhoamiskyky: iskuaalto räjäyttää tuusannuusaksi 5 kg:n kohteen.

Kriittinen mittausongelma

❖ Pienet (< 1 cm)

hituset voidaan mitata
“paikan päällä” tilastollisesti
törmäysjälkien perusteella

❖ Keskisuuri romu

vaarallista satelliiteille,
mutta vaikea mitata

❖ Suuret (> 10 cm)

kappaleet voidaan mitata
ohjusvalvontatutkilla

EISCAT-tutkat ovat **ainoat**
tutkat Euroopassa, jotka voivat mitata
keskisuurta romua rutiininomaisesti.

Polaarivuoden avaruusromumittausta EISCAT:in Huippuvuorten tutkalla (ESR) voi seurata internetissä

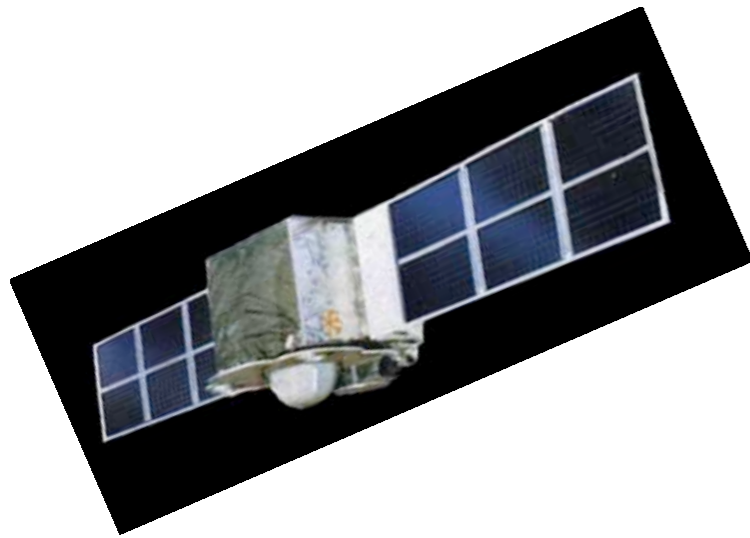
❖ <http://www.sgo.fi/~jussi/spade/ipy/>

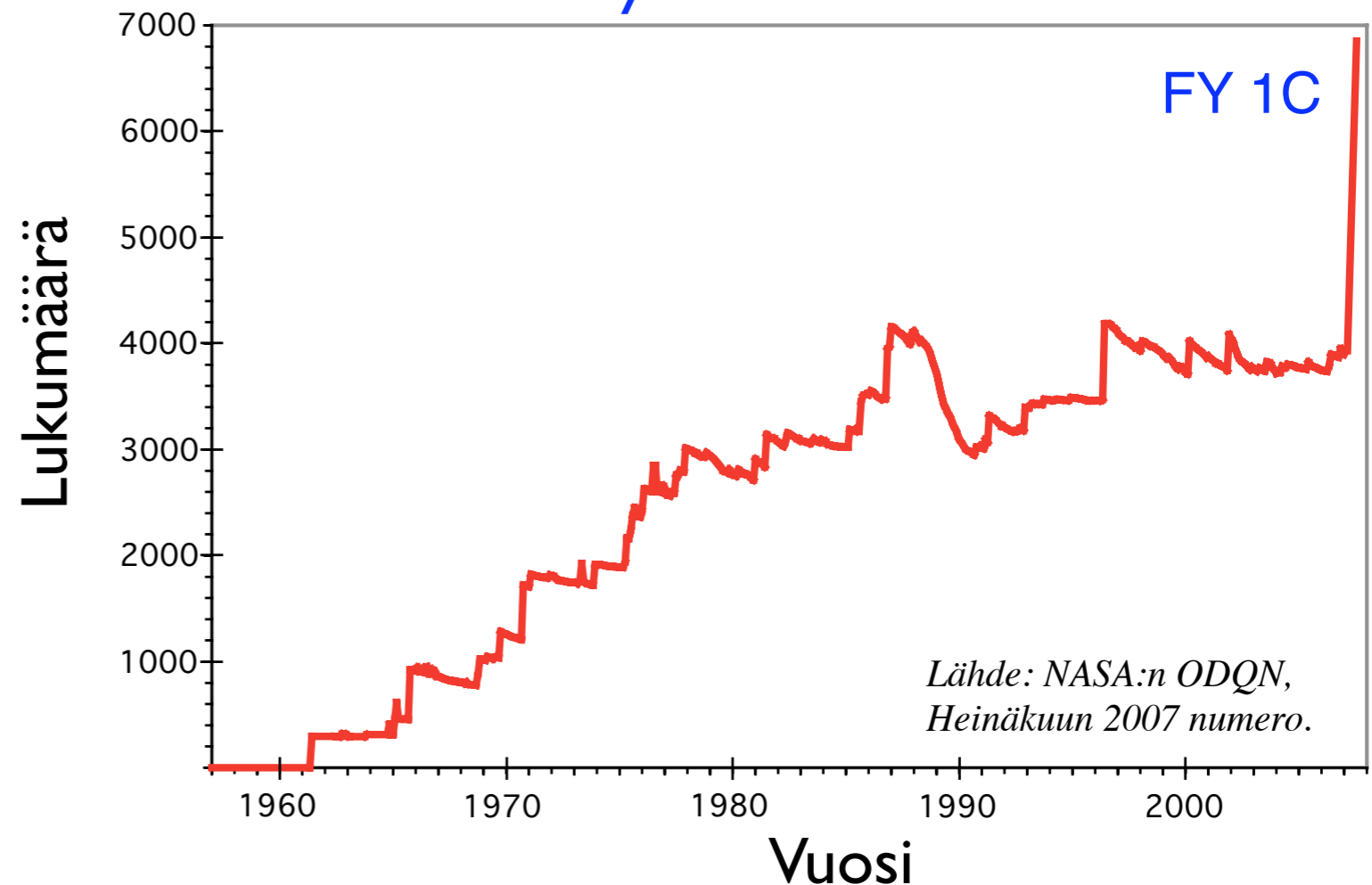
- ❖ Mittauskampanja alkoi 11. 3. 2007 ja jatkunee maaliskuulle 2008.
- ❖ Tutkimusaiheena mm. **FY1C-romurenkaan** hajaantuminen.

Kiinan satelliitintorjuntakoe (ASAT) tammik. 2007

11.1. 2007 22:26 UT Kiina tuhosi maasta laukaistulla Dong Feng ohjuksella vanhan, n. tonnin painaneen Feng Yun 1C- sääsatelliittinsa 863 km:n korkeudessa. Seurauksena oli avaruusajan toistaiseksi vakavin avaruussympäristökatastrofi, n. 2300 uutta luettelosirpaletta (ja ehkä 40 000 - 50 000 cm-luokan sirua) vilkasliikenteiselle kiertorata-alueelle.

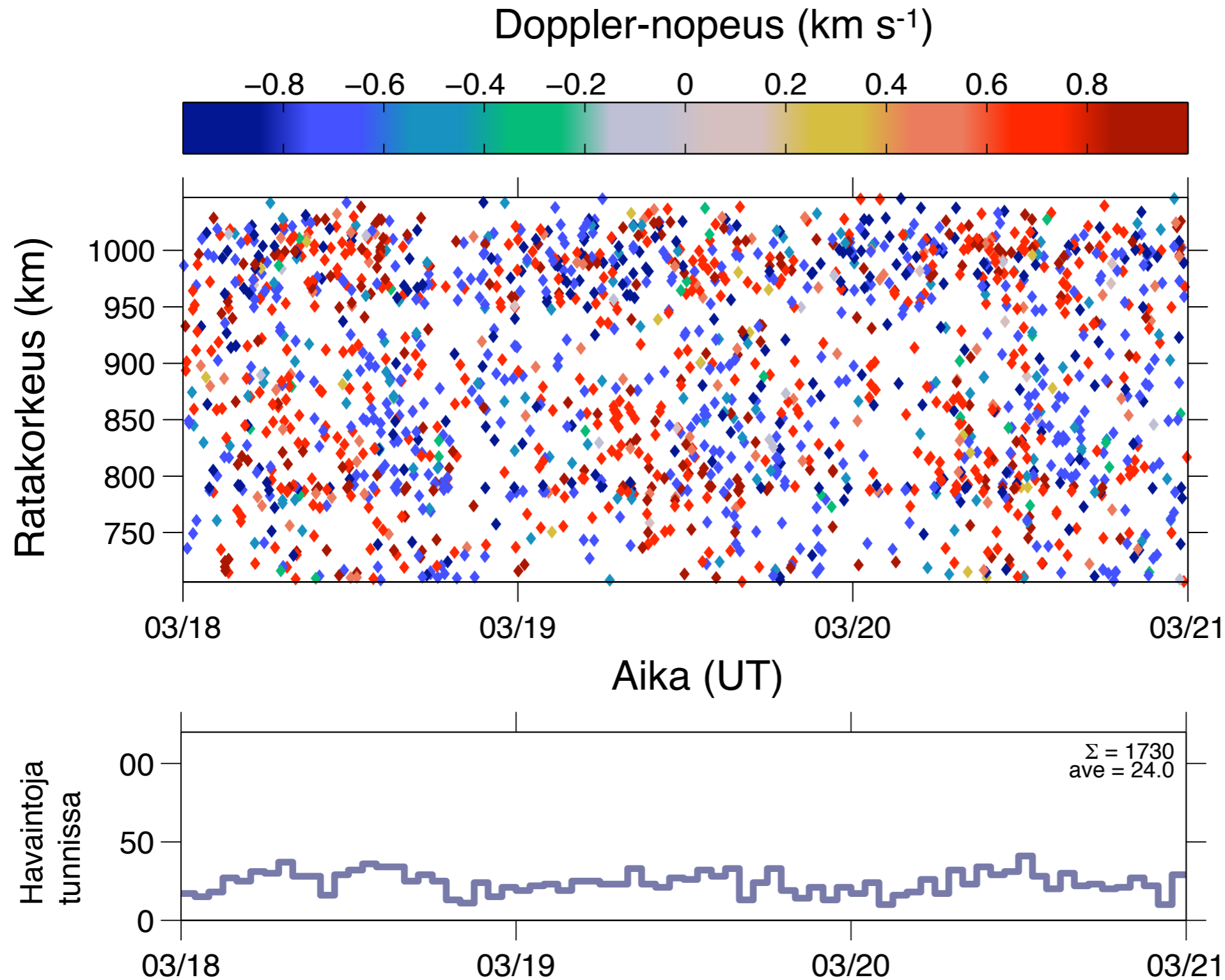

Luettelokokoisten hajoamissirpaleiden lukumäärän kehitys.

Avaruusromunäkymä Huippuvuorilla maalisk. 2006.

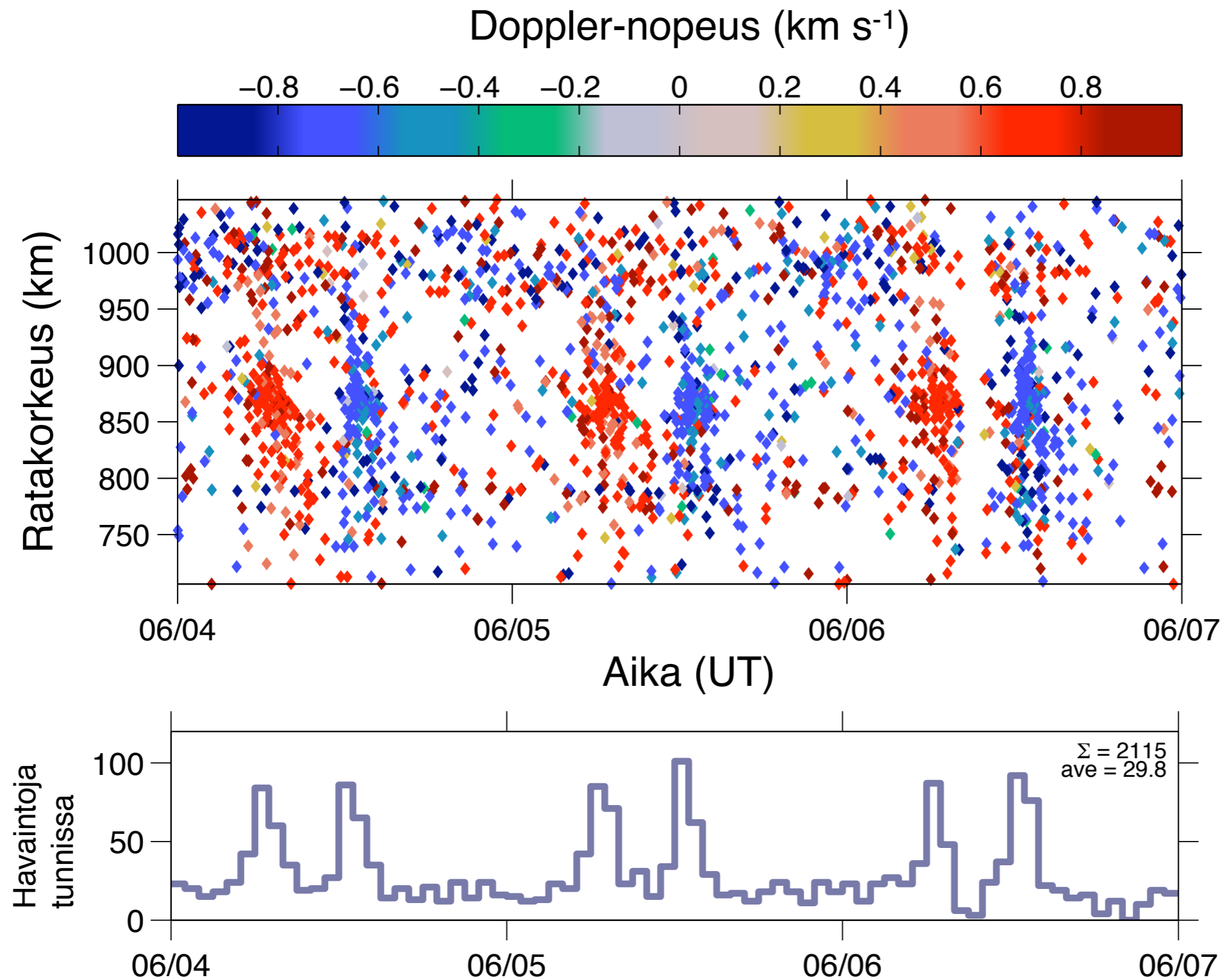
(Kohteiden ratakorkeus ja Doppler-nopeus kolmen vuorokauden aikana)

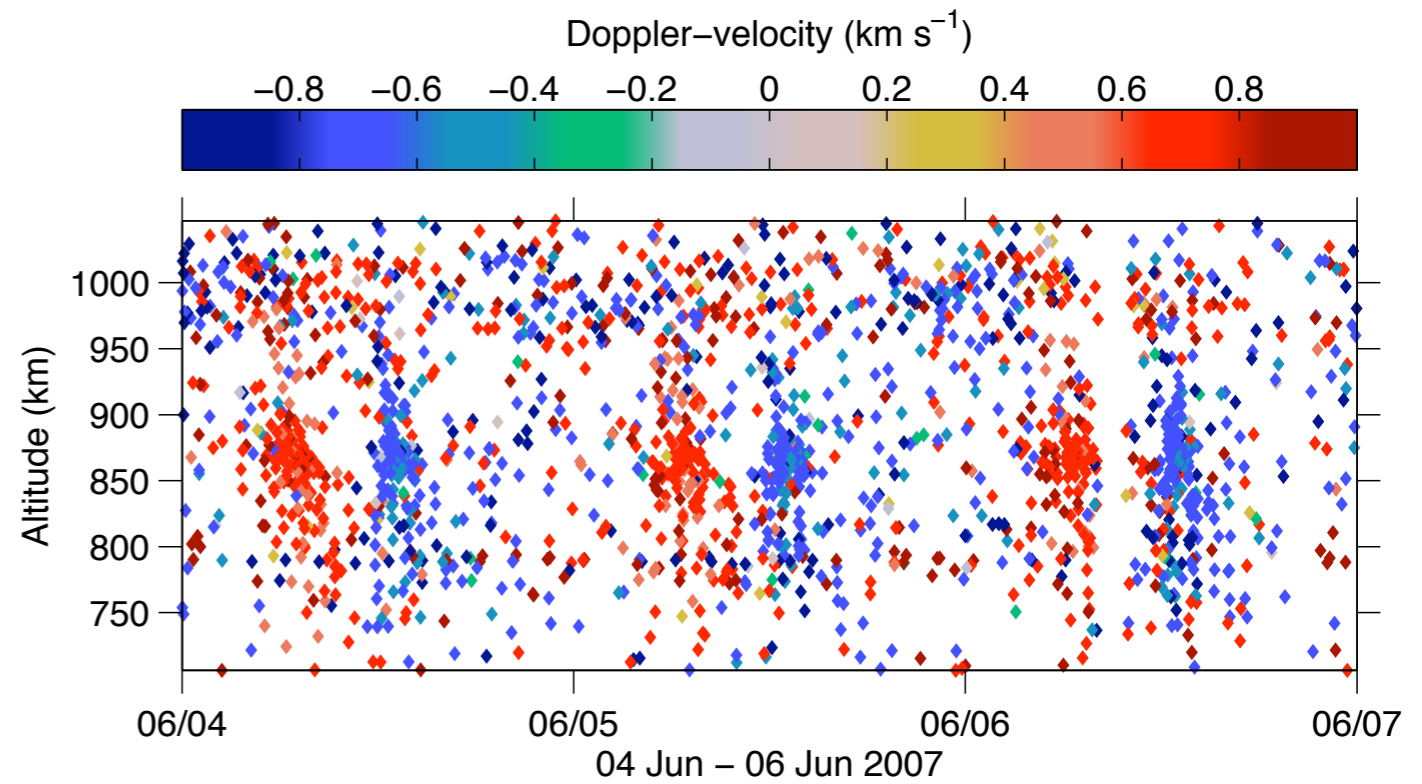
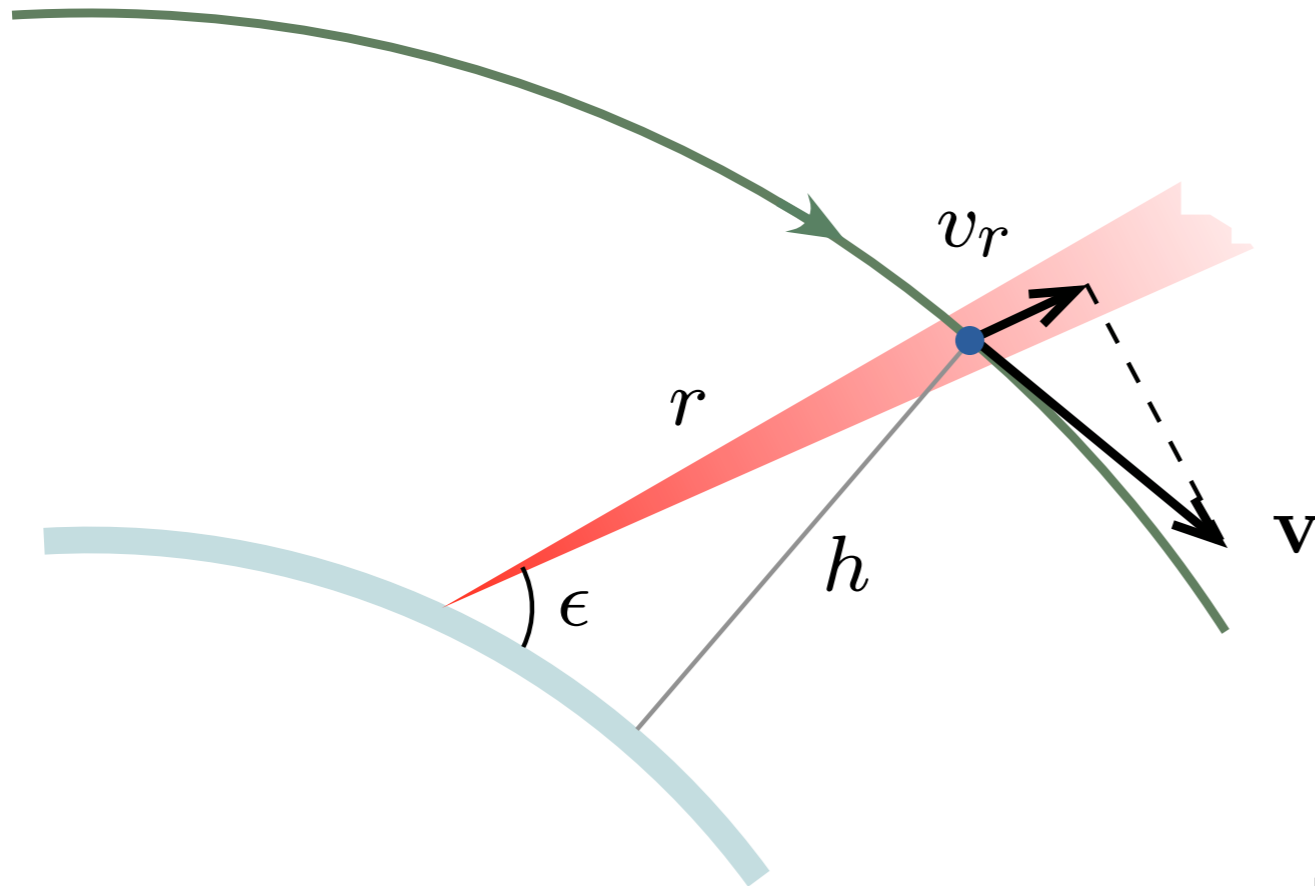

Avaruusromunäkymä Huippuvuorilla kesäk. 2007.

(Kohteiden ratakorkeus ja Doppler-nopeus kolmen vuorokauden aikana)

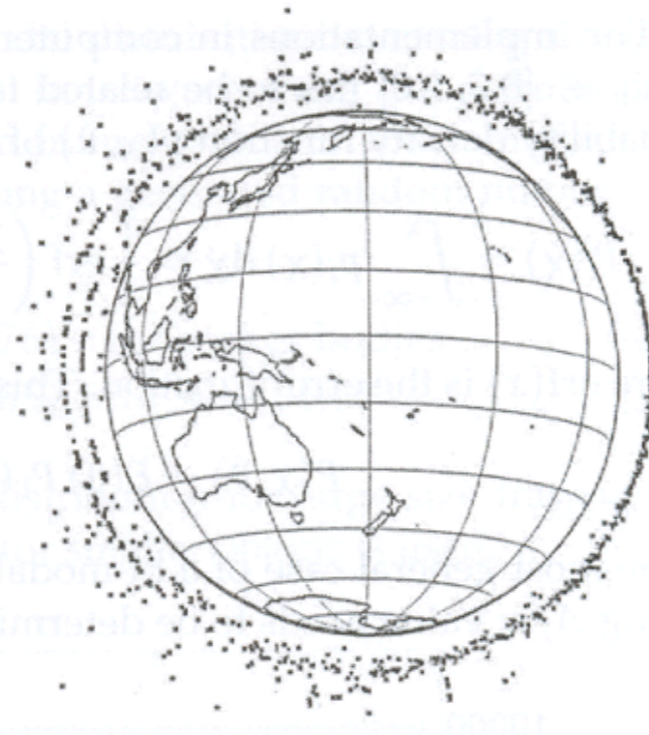
EISCAT-mittausgeometria Huippuvuorilla

Romupilven leviäminen (mallilasku)

1:n ratakierron jälkeen

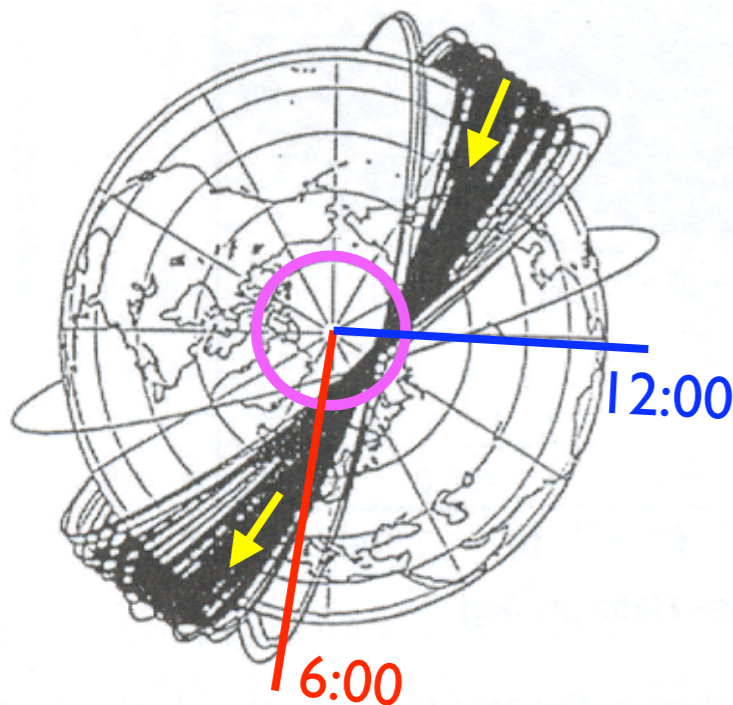

20:n kierroksen jälkeen

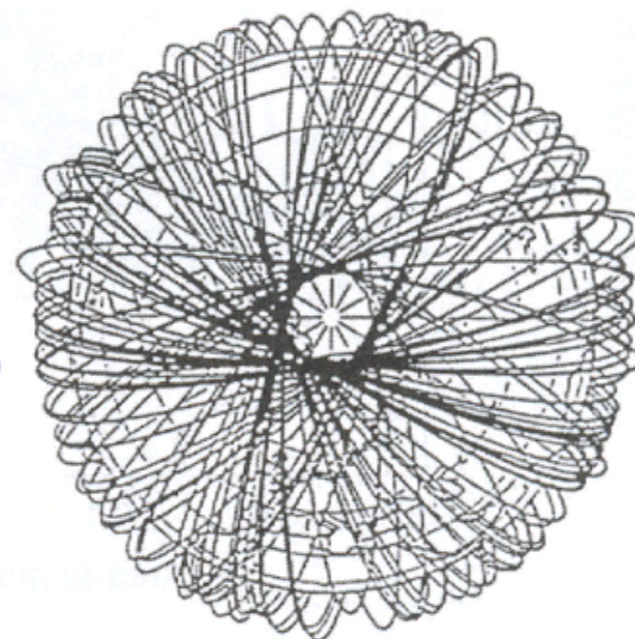
Pallosymmetrinen hajoaminen 800 km:n korkeudessa radalla, jonka kaltevuus on 98.7° .

Kirjasta H.Klinkrad,
Space debris, Models and Risk Analysis, s. 72,
Springer, 2006.

(Vrt. FY 860 km, 98.65°)

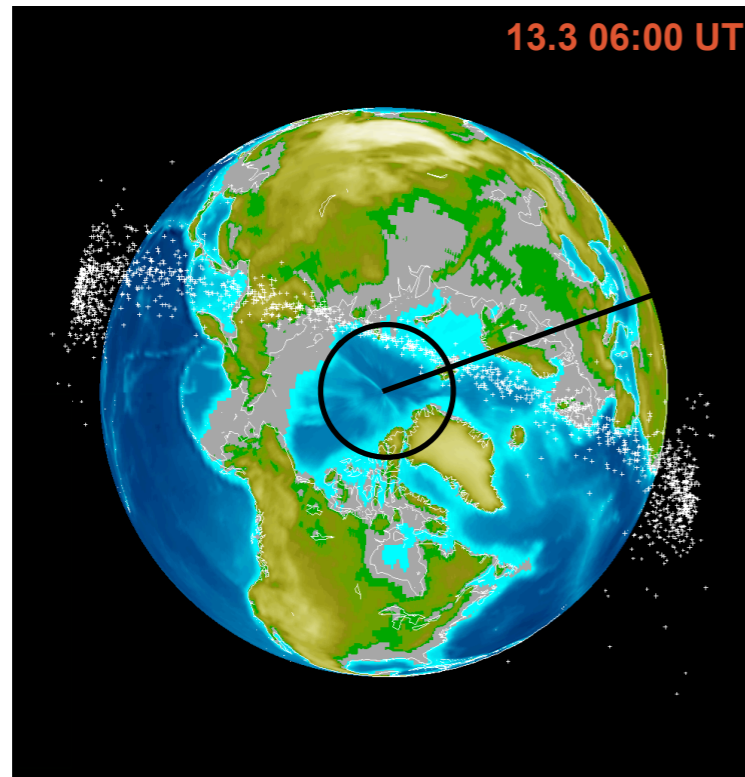
3 kk:n jälkeen

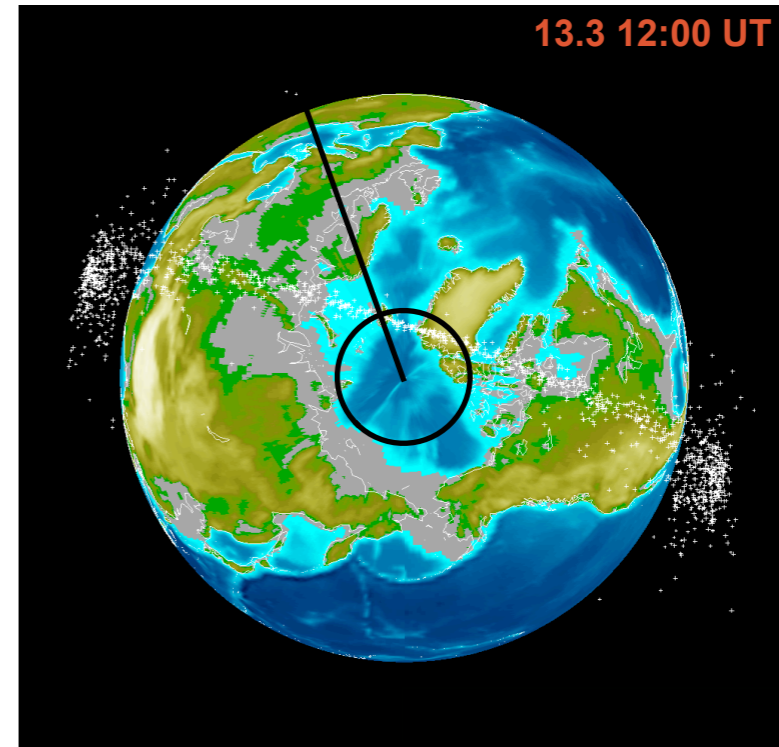
4:n vuoden jälkeen

FY 1C romurengas 13.3. 2007

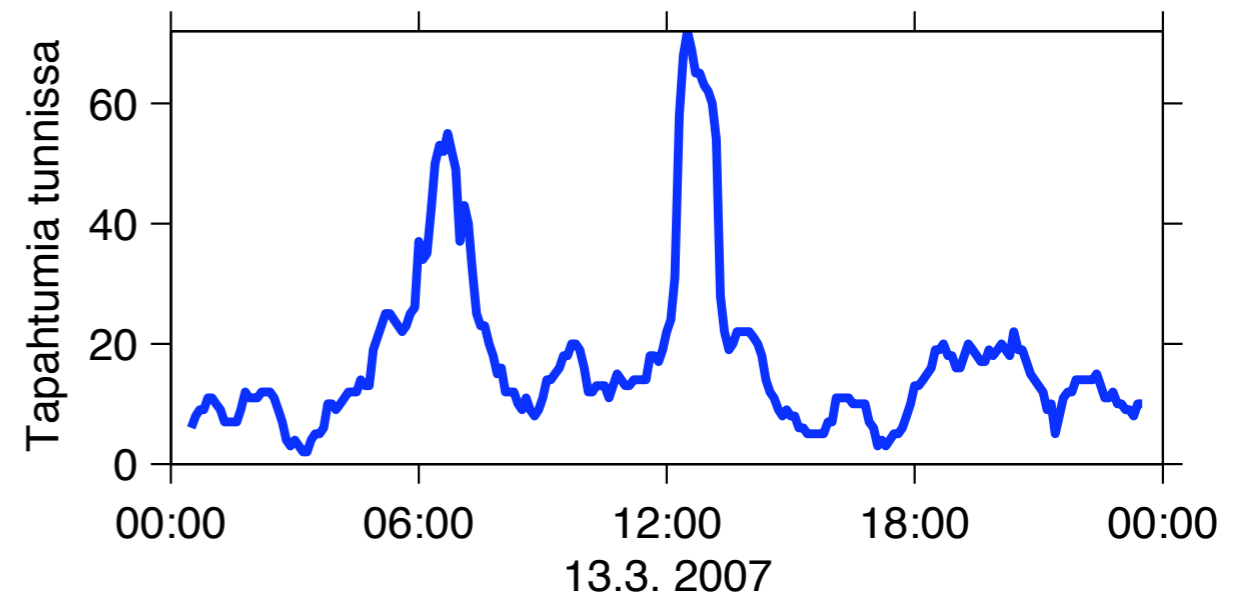
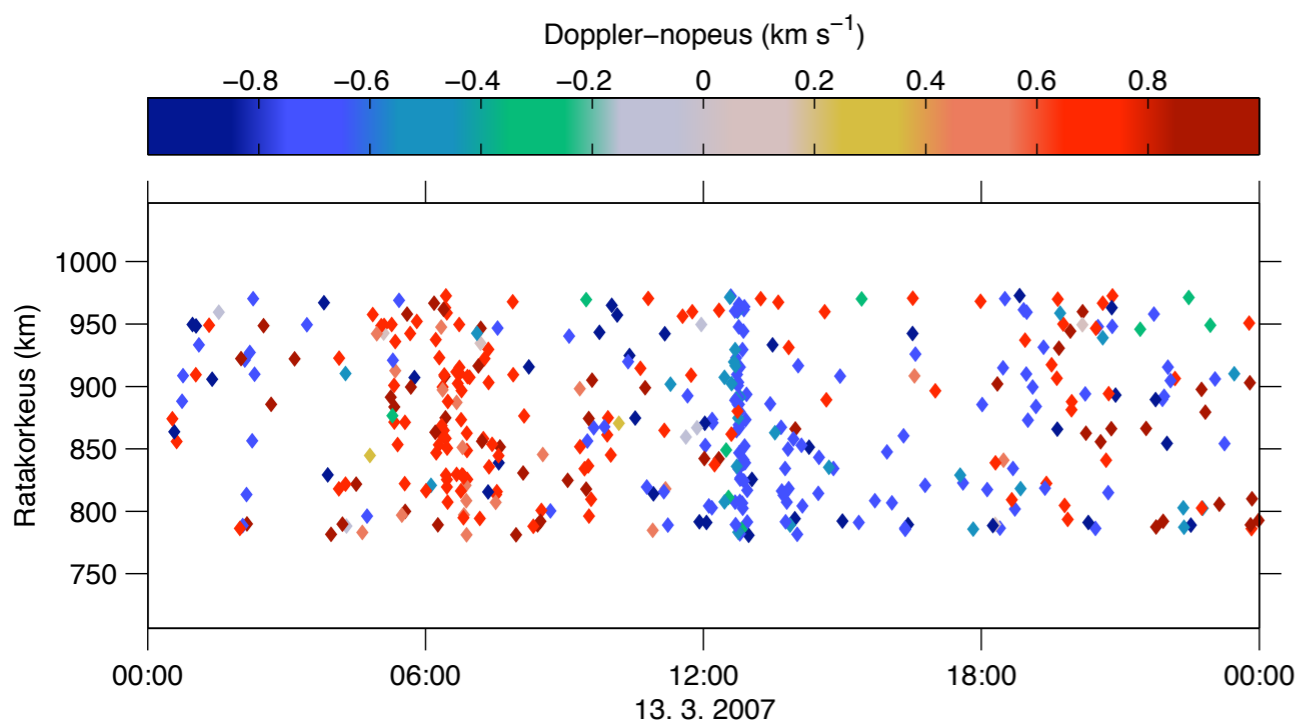
Suunta aurinkoon

Kuva:
H. Krag,
ESA

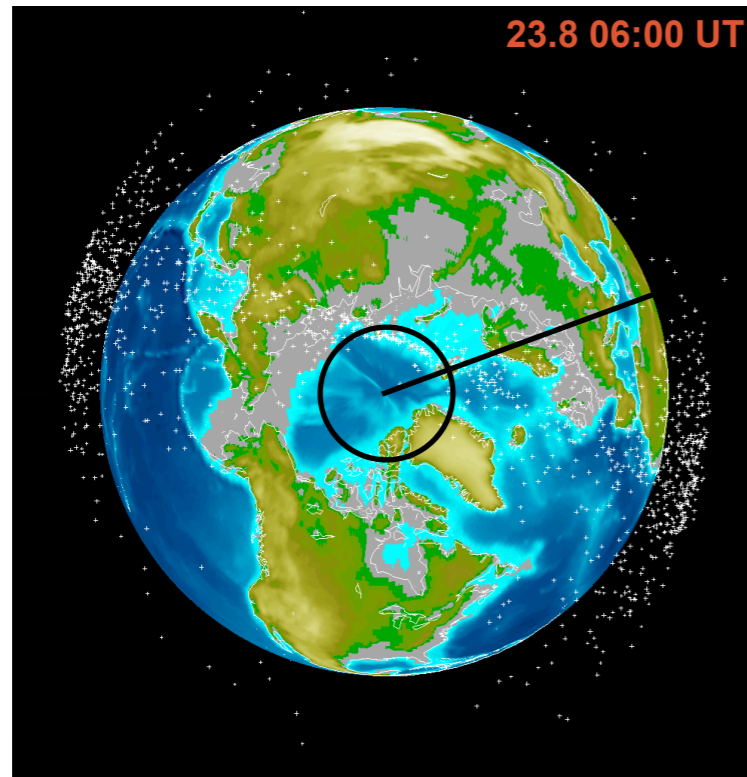

Kuva:
H. Krag,
ESA

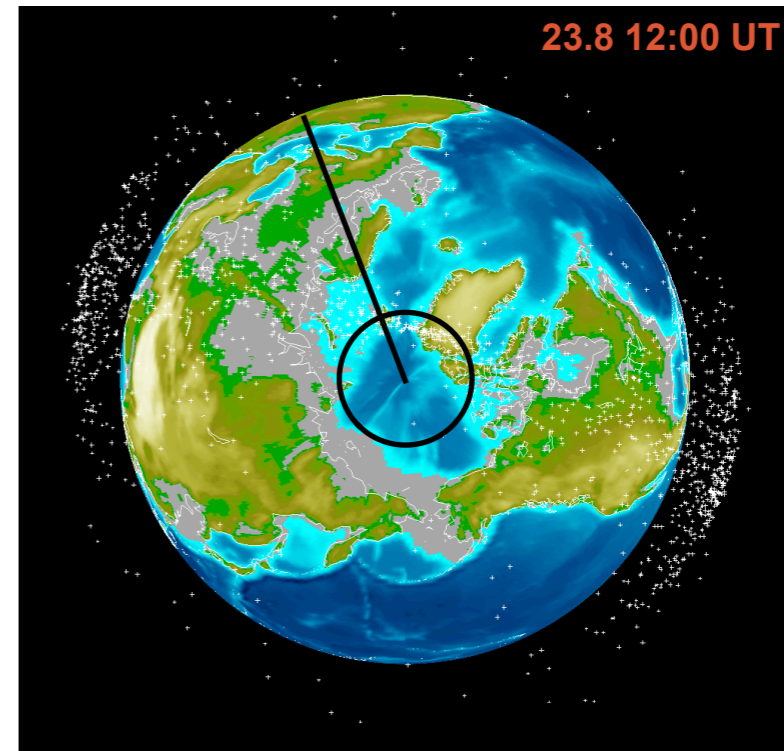

FY 1C romurengas 23.8. 2007

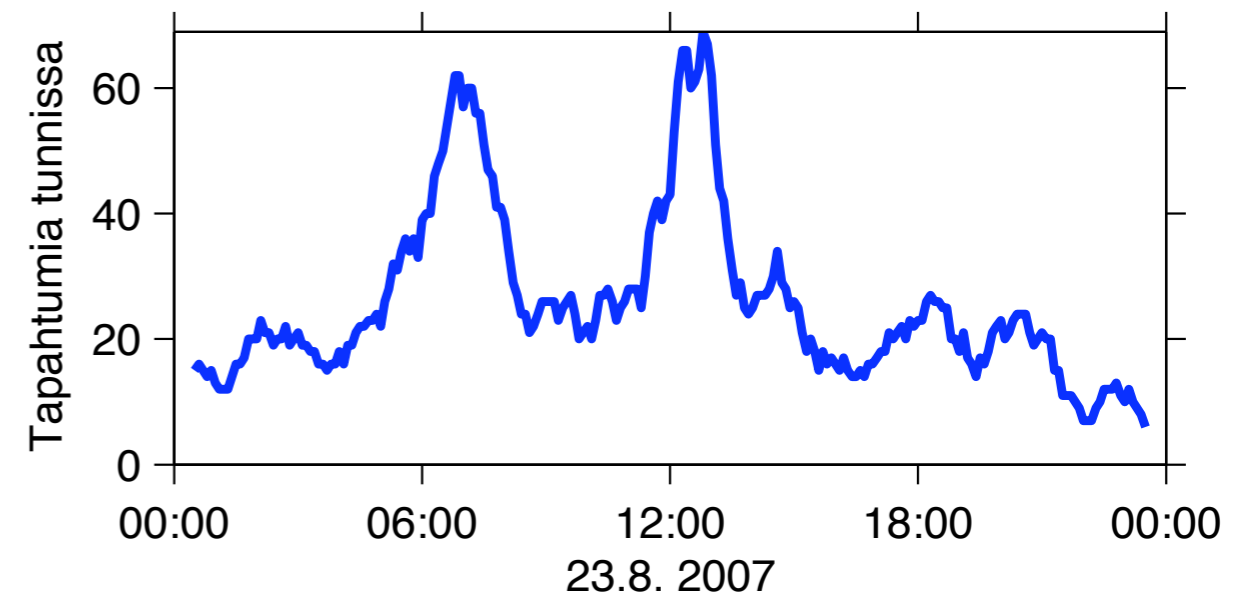
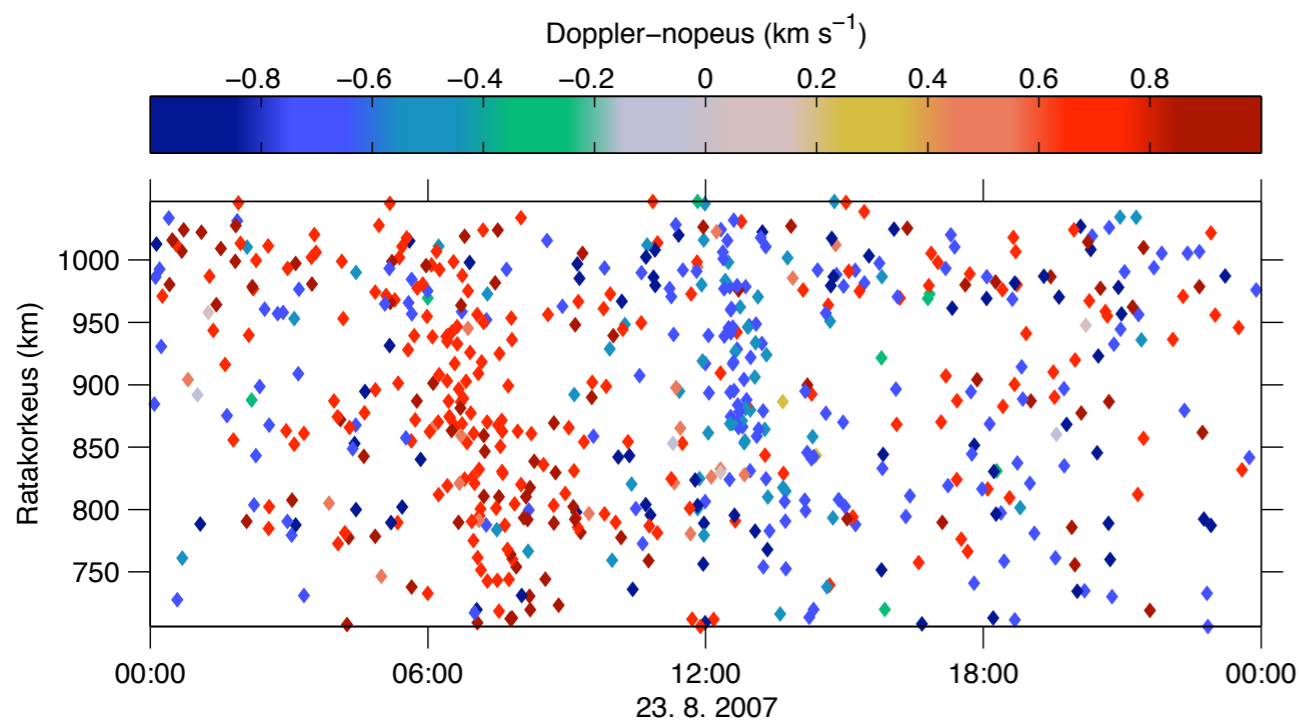
Suunta aurinkoon

Kuva:
H. Krag,
ESA

Kuva:
H. Krag,
ESA

Kokousesitelmä lokakuussa 2007

Detection of Small-Size Space Debris with the FGAN and EISCAT Radars

7th US-Russian Space Surveillance Conference,

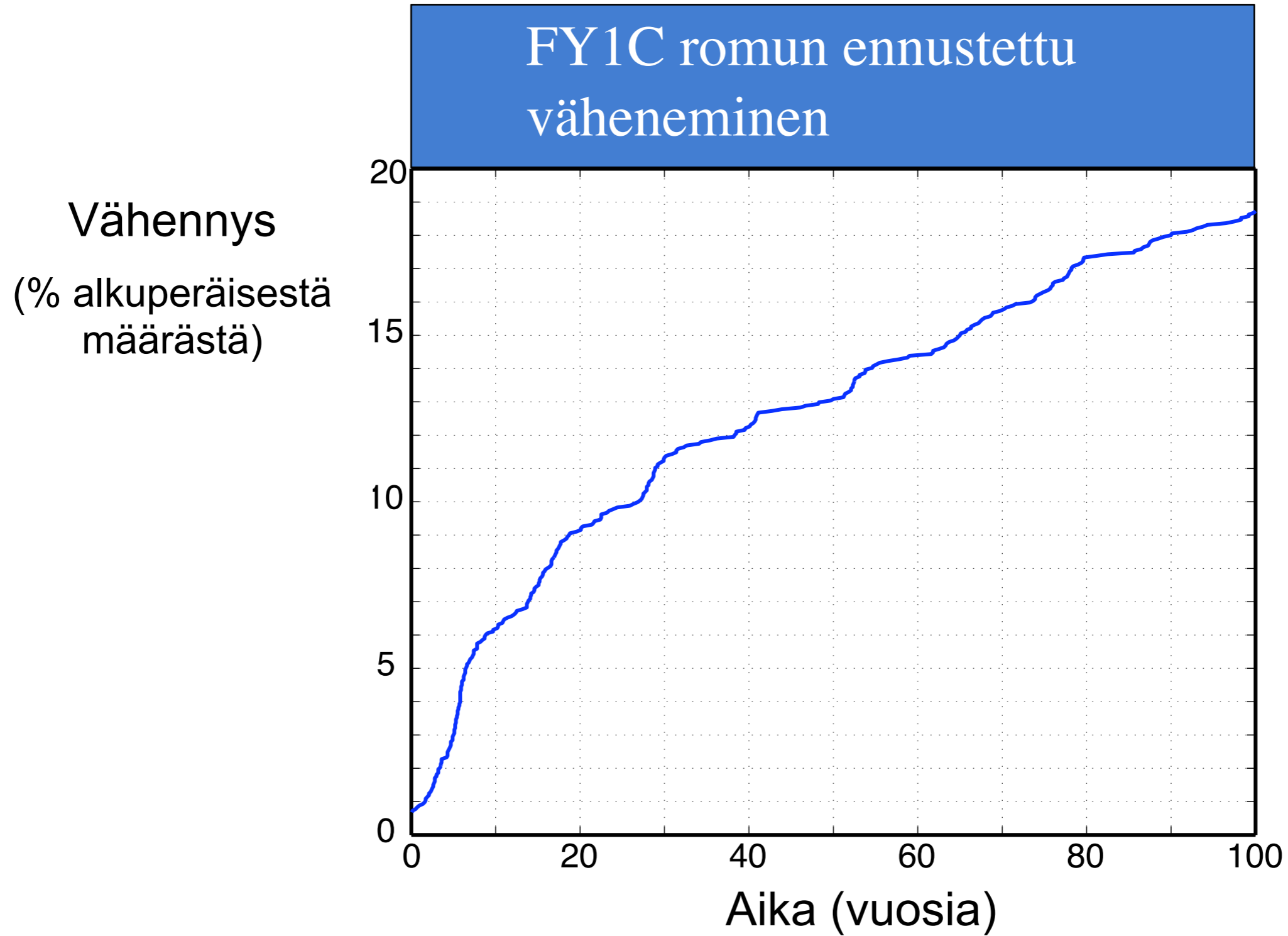
Holger Krag¹, Heiner Klinkrad¹, Rüdiger Jehn¹, Jussi Markkanen² and Ludger Leushacke³

¹ESA Space Debris Office, ²EISCAT Scientific Association, ³FGAN-FHR

Johtopäätös

- From first rough calibration the extend of this ASAT event can be characterised as follows (at epoch August 23rd, 2007):
    - # of objects > 1m: 14 (according to SSR)
    - # of objects > 10cm: 1,862 (according to SSR)
    - # of objects > 1cm: 55,000 (according to EISCAT/PROOF)
    - # of objects > 1mm: 2,700,000 (according to MASTER/NBU)
- ⇒ This fragmentation event is the most severe that ever occurred

FY1C-rengas levenee ja harvenee, mutta alas romu tulee verkalleen

Lähde: Celestrak/CSSI (<http://celestrak.com/events/FY1C-Lifetime.pdf>)

Lisälukemista

Ks. linkit avaruusromusivullani osoitteessa

<http://www.sgo.fi/~jussi/spade/index.html>

Paras tietämäni yliopistotason kirja on ESA:n avaruusromuasiantuntijan Heiner Klinkradin tuore, varsin kattava teos

[Space Debris: Models and Risk Analysis](#) (Springer Praxis Books, 2006)